

Max van Huut 'blij verrast' door blended-use transformatie het Zandkasteel door D/Dock

22/02/2024 Charlotte Thomas

Het monumentale kantoorgebouw Zandkasteel in Amsterdam-Zuidoost heeft een nieuw interieur. Het ontwerpbureau D/Dock transformeerde in samenspraak met Max van Huut het voormalige ING-hoofdkantoor. Met straten, pleinen en parken poogt het team onder de noemer van de 'interne stad' het pand weer tot leven te brengen.

In 1987 voltooide het architectenbureau Alberts en Van Huut de Amsterdamse Poort, een van de hoogtepunten binnen de organische architectuur. Met zijn natuurlijke vormen en de overheersende aanwezigheid van baksteen kreeg het gebouw – dat oorspronkelijk Amsterdamse Poort als officiële naam had – de bijnaam 'Zandkasteel'. Direct na oplevering trok dit beeldbepalende complex, bestaande uit tien torens die in een S-vorm geschakeld zijn, (inter)nationale aandacht. Het antroposofische gedachtegoed – lees: natuurlijke materialen, het ontbreken van hoeken van 90 graden, integratie van de omgeving en het belang van kleur – blijft tot op heden inspireren. Toch was het voor D/Dock even zoeken om aan de bestaande context een eigentijdse laag toe te voegen.

Samen aan tafel

Het ontwerpbureau keerde drie keer terug naar de tekentafel om een balans te vinden tussen de antroposofische architectuur van Van Huut en hun eigen visie. De eerste plannen van D/Dock waren 'iets te' voor Max van Huut, vertelt projectarchitect Desy Steneker. Pas na twee planwijzigingen zaten de betrokken partijen samen aan tafel en waren tevreden over het concept. Volgens Thomas van Leeuwen, director-partner bij D/Dock was dit een eyeopener voor het ontwerpbureau.

Deze nauwe samenwerking is voelbaar. In Zandkasteel heerst een rustgevende harmonie, wat een prestatie is in een pand met hellende muren en het asymmetrische plattegronden. De eigentijdse toevoegingen van D/Dock als het organisch ogend meubilair in de gemeenschappelijke gangen domineren niet, maar lopen feilloos over in het gedachtegoed van Alberts & Van Huut. Steneker: 'Door het pand heen ontwierpen we een subtiel kleurverloop in het meubilair en de beplanting dat aansluit op de kleurenstelling van Alberts & Van Huut.' Zo tref ik op maat gemaakt houten meubilair in ingetogen geeltinten aan in de gele toren. Deze kleur vloeit over naar diverse groentinten in de groene toren. Door het oorspronkelijke kleurenschema subtiel in te zetten als oriëntatiepunten maakt D/Dock het navigeren door de kolossale schaal van Zandkasteel behapbaar.

Interne stad

Van sec een kantoorgebouw naar een gemengd programma van woningen (263 appartementen), kantoren, horeca en een internationale school is een opgave. Het ontwerp door D/Dock focust zich op de

gemeenschappelijke ruimten tussen deze diverse gebruikers. Belangrijk ontwerpelement hierin is de ontvangsthal gelegen aan het Bijlmerplein. Van Leeuwen: 'Dit is het kloppende hart van het gebouw.' Hieromheen zijn de verschillende kantoor- en co-workingruimtes, vergaderruimtes en horecagelegenheden met elkaar verbonden. Zo loopt het Douwe Egberts Café, dat zich links in de plint bevindt, over in de ontvangsthal. Hierdoor ontstaat een gezonde spanning tussen privé- en openbare ruimte in het gebouw. De begane grond bespeelt de fluiditeit tussen deze grenzen. Want waar stopt het café en begint de kantoorinfrastructuur? Bij de veiligheidspoortjes op de trap.

"Dit is het kloppende hart van het gebouw"

Thomas van Leeuwen, director-partner bij D/Dock

De horecaruimte rechts van de ontvangsthal wacht nog op een bezetting, maar het achterliggende semipublieke plein ligt er al. Een zeshoekige zitbank omkadert weelderig groen en voelt aan als een soort Mediterraans stadspointje. Steneker: 'Het gebouw is een interne stad met pleinen, straten en parken waarbij bewoners en gebruikers voorzieningen delen.' D/Dock probeert met dit concept spontane ontmoetingen, verbinding en samenwerking te stimuleren. 'Elke toren heeft in het hart, het midden, een vide die alle lagen met de interne straat en de grote entreehal verbindt. In het oorspronkelijk ontwerp waren dit al de zo kenmerkende ontmoetingsgebieden.'

Zo kreeg iedere toren naast een kenmerkend kleurenpalet ook een thematisch plein. Het stadsplein met zitbanken sluit aan op de horeca in de plint, het theaterplein bewerkstelligt met een piano muzikale bijeenkomsten, het kunstplein met schilderezels biedt de optie om te exposeren in het groen en het leerplein met op maat gemaakte boekenkast- en zitelementen bevordert leren en kennisuitwisseling. Het film- en relaxplein zijn iets minder uitgesproken in hun vormtaal: enkele roze zitkussens en houten wiegstoelen op de grond. Een bewuste keuze, aangezien ze zich in het woongedeelte van het pand bevinden. Of de bewoners elkaar daadwerkelijk treffen voor een filmavond in de toren is echter de vraag.

"Met respect voor de unieke antroposofische vormtaal wist D/Dock de bestaande organische lamparmaturen, stoffering en houtenlambrisering op de muren en plafond in hun kracht te zetten"

Respectvol transformeren

Bij de renovatie zijn alleen losse, flexibele elementen gebruikt die voldoen aan de duurzaamheidsnormen en het monument niet aantasten. Hierdoor straalt de relatie tussen de bestaande architectuur en het nieuwe interieurontwerp rust uit. De vergaderruimten illustreren dit het sterkst. Met respect voor de unieke antroposofische vormtaal wist D/Dock de bestaande organische lamparmaturen, stoffering en houtenlambrisering op de muren en plafond in hun kracht te zetten door deze te restaureren en aan te vullen met een passend kleurenschema in de vloerstoffering en meubilair. 'Max van Huut was blij verrast door de toevoeging van een soort kobalt/nachtblauwe kleur in deze ruimten', zegt Steneker. Een ultiem compliment voor opdrachtgever Wonam en Zadelhoff, Re:Invent, en D/Dock.

Als kers op de taart werd Zandkasteel onlangs bekroond met de Geurt Brinkgreve Award 2023 voor het beste herontwikkelings- of renovatieproject van erfgoed.